

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ ภาพแทนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน : กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน

นายเอกรัฐ เลาทพยวานิชย์

ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์สมเกียรติ ตั้งนโม

ประธานกรรมการ

อาจารย์ทัศนัย เศรษฐเสวี

กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษา “ภาพแทนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน: กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์การศึกษา 2 ประการ คือ (1) ศึกษากระบวนการสร้างภาพแทนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของบ้านแม่กำปอง กระบวนการแปลงวัฒนธรรมเป็นสินค้า การสะสมและแปลงรูปทนต์ต่างๆ (2) ศึกษาผลของภาพแทนที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต เศรษฐกิจ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายในหมู่บ้าน

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการเก็บข้อมูลประกอบด้วย การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงและโดยอ้อมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การเข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการพูดคุยกับชาวบ้านแม่กำปองถึงเรื่องราวความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นผ่านสายตาของชาวบ้าน

ผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านแม่กำปองเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ มีอายุนับ 100 ปี ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน อาชีพหลักของชาวบ้านคือการเพาะปลูกเมี่ยง (ชา) และปลูกกาแฟเป็นอาชีพเสริม ลักษณะเศรษฐกิจของชุมชนในอดีต เป็นลักษณะเศรษฐกิจแบบยังชีพ ต่อเมื่อมีการตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้าน ระบบเศรษฐกิจยังชีพเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า ความสัมพันธ์ทางสังคมของชาวบ้านในอดีตมีลักษณะแบบชุมชนชนบท มีการช่วยเหลือพึ่งพากันระหว่างชาวบ้าน ต่อเมื่อระบบเศรษฐกิจชุมชนเปลี่ยนแปลงไป การแบ่งปันกันในเรื่องต่างๆ มีแนวโน้มลดน้อยลง ในส่วนของวัฒนธรรมต่างๆ นั้น ชาวบ้านยังคงสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดี รูปแบบประเพณีวัฒนธรรมยังคงแบบแผนดั้งเดิม แต่มีการปรับเปลี่ยนข้าวของเครื่องใช้ในพิธีกรรมให้สอดคล้องกับยุคสมัยมากขึ้น

การสร้างภาพแทนการท่องเที่ยวของหมู่บ้านนั้นเป็นความร่วมมือกันระหว่างนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวและเดินทางกลับไปบอกเล่าถึงเรื่องราวของหมู่บ้านชนบทล้านนาที่มีวิถีชีวิตที่สงบเรียบง่าย จึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเรื่อยๆ และเมื่อทางหมู่บ้านมีความคิดจะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ก่อให้เกิดการพูดคุยปรึกษาร่วมมือกันในการทำโครงการวิจัยหารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ซึ่งนำไปสู่การทบทวนองค์ความรู้และภูมิปัญญาต่างๆ ของหมู่บ้าน

ต่อมาประเทศไทยได้เข้ามาส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือทางด้านต่างๆ โดยหน่วยงานรัฐในระดับท้องถิ่นได้ผลักดันการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเข้าสู่โครงการ โอทอป หมู่บ้านแม่กำปองจึงเริ่มปรากฏตัวในพื้นที่สังคมมากขึ้น ส่งผลให้ภาพแทนของหมู่บ้านมีความมั่นคง และแพร่กระจายออกไปในวงกว้าง เมื่อหมู่บ้านเป็นที่รู้จัก สื่อมวลชนต่างๆ จึงเข้ามานำเสนอการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง โดยนำเสนอในลักษณะหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตแบบชาวชนบทล้านนา ซึ่งเป็นการช่วยแพร่กระจายและตอกย้ำภาพแทนของหมู่บ้านแม่กำปองให้มั่นคงแข็งแรง

การประกอบสร้างภาพแทนเพียงอย่างเดียว ยังไม่เพียงพอที่จะสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้ ดังนั้นหมู่บ้านแม่กำปองจึงนำเอาภูมิปัญญา องค์ความรู้ทางด้านต่างๆ ความแตกต่างและความดั้งเดิม ของหมู่บ้านมาแปลงเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมและกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งก็คือการแปลงทุนทางด้านวัฒนธรรมให้มาเป็นทุนทางด้านเศรษฐกิจนั่นเอง และทุนทางด้านเศรษฐกิจนี้ นำมาซึ่งทุนทางสังคมของหมู่บ้านผ่านการเข้ามาศึกษาดูงานของหน่วยงานต่างๆ ก่อให้เกิดเป็นเครือข่ายทางสังคมที่เชื่อมโยงหมู่บ้านแม่กำปองกับส่วนอื่นๆ เข้าไว้ด้วยกัน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของหมู่บ้านแม่กำปอง เป็นไปเพื่อการรักษาภาพแทนชุมชนชนบทล้านนาของหมู่บ้านที่ทุกฝ่ายร่วมกันประกอบสร้างขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงความหมายของอาชีพทำสวนเมี่ยง จากอาชีพเพื่อการการค้า มาสู่อชีพทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงและย้อนแย้งของโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคม มีการจัดการโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคมที่ซับซ้อน ผ่านระบบเครือข่ายและวัดในหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อรักษาความสัมพันธ์แบบชุมชนชนบทไว้ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเวลาและการซ้อนทับกันของเวลา สำนักทางด้านเวลาของชาวบ้านมีลักษณะซ้อนทับกันระหว่างเวลาแบบเส้นตรง และเวลาแบบวงกลม การเปลี่ยนแปลงและความคลุมเครือของพื้นที่ทางสังคม ชาวบ้านไม่แบ่งแยกพื้นที่ทางสังคมอย่างชัดเจนเด็ดขาด ทำให้พื้นที่ต่างๆ มีลักษณะคลุมเครือ การเปลี่ยนแปลงด้านประเพณี พิธีกรรม และภาษา มีการประดิษฐ์และดัดแปลงประเพณี พิธีกรรมบางอย่าง เพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยว และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการออกกฎระเบียบการอนุรักษ์ทรัพยากรในหมู่บ้าน และกฎระเบียบการท่องเที่ยวของหมู่บ้านขึ้นมา

Independent Study Title   The Representation of Eco-culture Tourism and Social Changes of the Community: A Case Study of Ban Mae Kampong, Tambon Huay Kaew, King Amphoe Mae On, Changwat Chiang Mai

Author   Mr. Ekarat Laohataiwanich

Degree   Master of Arts (Media Arts and Design)

Independent Study Advisory Committee

Assoc. Prof.Somkiat Tangnamo

Chairperson

Lect. Thasnai Sethaseree

Member

ABSTRACT

The study of Representation of Eco-culture tourism and social changes of the community : A case study of Ban Mae Kampong, Tambon Huay Kaew, Amphoe Mae On, Changwat Chiang Mai had 3 objectives (1) study the general of Mae Kampong community in term of society, way of life, culture, community economic, and process of the village's culture of eco tourism management. (2) Study the image representative creation process of eco tourism of Mae Kampong's culture, the process of commodification also includes the collection and the commodization. (3) Study the change occurred after the management on eco tourism which effects to society, culture, way of life, economic, and natural resources management and environment.

This study is a qualitative research, the interview is a tool using with the key persons to whom it directly involve and indirectly involve which are formal and informal interviewing. The observe took place by involving and not involving, also communicated with the local people in Mae Kampong about the changes via their visual.

The study found that Mae Kampong village is a 100 year old village and people in the village mostly are relative. They grow Meang (tea) it is a local people profession and growing coffee, a sideline. The past physical economic was subsistence economy since there was a road coming into the village subsistence economy has began more changing to trade economy. There were beside careers such as selling, general works for hire. In the past community was like suburb which exchanged their belongings to each other, help and dependable to one another. Since the community economic has changed the subject of helping and sharing decreased but other cultures still stay the same from then and now, there is a little changes. The tradition still keep it like before but there are some changing in detail of utensils used in the tradition which to comply to now a day utensils.

The management of the village eco tourism has created by Khun Prommin Pwongmala, the former village leader. He had visited to other tourism villages and that time the economic crisis had happened and also the unstable in the community. So that he brain storms the people to figure out the suitable solution for the village. The village has been well supported in many ways from the government until it

led to the home stay tourism and run as a cooperative which is one of activities of Baan Mae Kampong water powerhouse.

The creation of tourism representative image in Mae Kampong Village started from the cooperation between the visitors by telling to each other, person to person also the government supports in many ways such as One Tambon One product and also mass communication support.

Commodification in Mae Kampong village has the differences, original and local knowledge turn into tourism products throughout activities and variety of products which related to the village. In turning those things into tourism products is to change the culture to becoming economic capital. This bringing up the privilege of its own village, many departments of the government comes to visit and make a tour of inspection. This has link up a social network of Mae Kampong village with other villages.

The change consequences of Mae Kampong village are not coming from a small tourism arrangement but the most changing occurs during the coming of a road in the village. The most obvious change is the change of economic, it found that people who involve directly to the tourism have gained their income. Social of tourism has pushed up less human being relationship, but still have culture of time and space. It has separated spaces into pieces also has created new meaning to each space which identify the specific activity for those spaces. Natural resources management and environment has issued tourism regulations and improve other regulations of the village to make it suitable with the tourism taking place in the village.